

وَ مَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَ
 يَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ (30) وَ مَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي
 الْأَرْضِ وَ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَ لَا نَصِيرٍ
 (31) وَ مِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ (32)
 إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ
 إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ (33) أَوْ
 يُوبِقُهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَ يَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ (34) وَ يَعْلَمُ
 الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ (35)
 فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ مَا عِنْدَ
 اللَّهِ خَيْرٌ وَ أَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَ عَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ
 (36) وَ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَوَاحِشَ وَ
 إِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ (37) وَ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا

لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا
 رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ (38) وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ
 هُمْ يَنْتَصِرُونَ (39) وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ
 عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
 الظَّالِمِينَ (40) وَلَمَنْ أَنْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا
 عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ (41) إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ
 يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ
 أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (42) وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ
 إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ (43)

Whatever misfortune happens to you, is because on the things your hands have wrought, and for many (a sin) He grants forgiveness. Nor can ye escape through the earth; nor have ye, besides Allah, any one to protect or to help. And among His Signs are the ships, smooth-running through the ocean, (tall) as mountains. If it be His will He can still the wind: then would they become motionless on the back of the (ocean). Verily in this are

~~~~~

signs for everyone who patiently perseveres and is grateful. Or He can cause them to perish because of the (evil) which (the men) have earned; but much doth He forgive. But let those know, who dispute about our signs, that there is for them no way of escape. Whatever ye are given (here) is (but) a enjoyment of this life: but that which is with Allah is better and more lasting: (it is) for those who believe and put their trust in their Lord: Those who avoid the greater sins and indecencies and, when they are angry even then forgive; those who respond to their Lord, and establish regular prayer; who (conduct) their affairs by mutual consultation; who spend out of what We bestow on them for sustenance; and those who, when an oppressive wrong is inflicted on them, (are not cowed but) help and defend themselves. The recompense for an injury is an injury equal thereto (in degree): but if a person forgives and makes reconciliation, his reward is due from Allah: for (Allah) loveth not those who do wrong. But indeed if any do help and defend himself after a wrong (done) to them, against such there is no cause of blame. The blame is only against those who oppress men with wrong-doing and insolently transgress beyond bounds through the land, defying right and justice: for such there will be a chastisement grievous. But indeed if any show patience and forgive, that would truly be an affair of great resolution.

تم لوگوں پر جو مصیبت بھی آئی ہے، تمہارے اپنے ہاتھوں کی کمائی سے آئی ہے،

اور بہت سے قصوروں سے وہ ویسے ہی در گزر کر جاتا ہے۔ تم زمین میں اپنے خدا

کو عاجز کر دینے والے نہیں ہو، اور اللہ کے مقابلے میں تم کوئی حامی و ناصر نہیں

رکھتے۔ اُس کی نشانیوں میں سے ہیں یہ جہاز جو سمندر میں پہاڑوں کی طرح نظر آتے ہیں۔ اللہ جب چاہے ہوا کو ساکن کر دے اور یہ سمندر کی پیٹھ پر کھڑے کے کھڑے رہ جائیں۔ اس میں بڑی نشانیاں ہیں ہر اُس شخص کے لیے جو کمال درجہ صبر و شکر کرنے والا ہو۔ یا (اُن پر سوار ہونے والوں کے) بہت سے گناہوں سے درگزر کرتے ہوئے ان کے چند ہی کر توتوں کی پاداش میں انہیں ڈبو دے، اور اُس وقت ہماری آیات میں جھگڑے کرنے والوں کو پتہ چل جائے کہ ان کے لیے کوئی جائے پناہ نہیں ہے۔ جو کچھ بھی تم لوگوں کو دیا گیا ہے وہ محض دنیا کی چند روزہ زندگی کا سر و سامان ہے، اور جو کچھ اللہ کے ہاں ہے وہ بہتر بھی ہے اور پائدار بھی۔ وہ اُن لوگوں کے لیے ہے جو ایمان لائے ہیں اور اپنے رب پر بھروسہ کرتے ہیں، جو بڑے بڑے گناہوں اور بے حیائی کے کاموں سے پرہیز کرتے ہیں اور اگر غصہ آجائے تو درگزر کرتے ہیں، جو اپنے رب کا حکم مانتے ہیں، نماز قائم کرتے ہیں، اپنے معاملات آپس کے مشورے سے چلاتے ہیں، ہم نے جو کچھ بھی رزق انہیں دیا ہے اُس میں سے خرچ کرتے ہیں، اور جب ان پر زیادتی کی جاتی ہے تو اس کا مقابلہ کرتے ہیں۔ برائی کا بدلہ ویسی ہی برائی ہے، پھر جو کوئی

معاف کر دے اور اصلاح کرے اُس کا اجر اللہ کے ذمہ ہے، اللہ ظالموں کو پسند نہیں کرتا۔ اور جو لوگ ظلم ہونے کے بعد بدلہ لیں اُن کو ملامت نہیں کی جاسکتی، ملامت کے مستحق تو وہ ہیں جو دوسروں پر ظلم کرتے ہیں اور زمین میں ناحق زیادتیاں کرتے ہیں۔ ایسے لوگوں کے لیے دردناک عذاب ہے۔ البتہ جو شخص صبر سے کام لے اور درگزر کرے، تو یہ بڑی اولوالعزمی کے کاموں میں سے ہے۔

تुम लोगों पर जो मुसीबत भी आई है, तुम्हारे अपने हाथों की कमाई से आई है, और बहुत-से कुसूरों से वह वैसे ही दरगुज़र कर जाता है । तुम ज़मीन में अपने खुदा को आजिज़ कर देनेवाले नहीं हो, और अल्लाह के मुकाबले में तुम कोई हामी व नासिर नहीं रखते । उसकी निशानियों में से हैं ये जहाज़ जो समुन्दर में पहाड़ों की तरह नज़र आते हैं । अल्लाह जब चाहे हवा को साकिन कर दे और यह समुन्दर की पीठ पर खड़े के खड़े रह जाएँ । इसमें बड़ी निशानियाँ हैं हर उस शख्स के लिए जो कमाल दर्जा सब्र व शुक्र करनेवाला हो—या (उनपर सवार होनेवालों के) बहुत-से गुनाहों से दरगुज़र करते हुए उनके चन्द ही करतूतों की पादाश में उन्हें डुबा दे, और उस वक़्त हमारी आयात में झगड़े करनेवालों को पता चल जाए कि उनके लिए कोई जाए-पनाह नहीं है । जो कुछ भी तुम लोगों को दिया गया है वह महज़ दुनिया की चंद-रोज़ा ज़िन्दगी का सरो-सामान है, और जो कुछ अल्लाह के हाँ है

~~~~~

वह बेहतर भी है और पायदार भी | वह उन लोगों के लिए है जो ईमान लाए हैं और अपने रब पर भरोसा करते हैं, जो बड़े-बड़े गुनाहों और बेहयाई के कामों से परहेज़ करते हैं और अगर गुस्सा आ जाए तो दरगुज़र कर जाते हैं, जो अपने रब का हुक्म मानते हैं, नमाज़ क़ायम करते हैं, अपने मामलात आपस के मशविरे से चलाते हैं, हमने जो कुछ भी रिजक उन्हें दिया है उसमें से खर्च करते हैं और जब उनपर ज़्यादती की जाती है तो उसका मुक़ाबला करते हैं—बुराई का बदला वैसी ही बुराई है, फिर जो कोई माफ़ कर दे और इसलाह करे उसका अज़्र अल्लाह के ज़िम्मे है, अल्लाह ज़ालिमों को पसन्द नहीं करता | और जो लोग जुल्म होने के बाद बदला लें उनको मलामत नहीं की जा सकती, मलामत के मुसतहिक्क तो वे हैं जो दूसरों पर जुल्म करते हैं और ज़मीन में नाहक ज़्यादतियाँ करते हैं | ऐसे लोगों के लिए दर्दनाक अज़ाब है | अलबत्ता जो शख्स सब्र से काम ले और दरगुज़र करे, तो यह बड़ी उलुस-अज़मी के कामों में से है |